

1911-02-08

01

N. ADRIANI.
POSSO via DONGGALA.
Midden-Celebes.

0 Februari 1911.

Hoopzachte Heer Snouck,

Met de beantwoording van uw
brief van 8 Nov. 1910 wil ik u
wat lang gewacht. Ik wagt me daarin
n.l. naar mijn meening omtrent Jonker's
artikel in de "Bydragen" over de
werkwoordvormen in de Mb. P. talen. Toen
ik uw brief ontving, had ik dat stuk nog
niet hier en toen ik het kreeg, kon ik het
nog niet terhand gaan. 't Blijft een
Armeis voor mij, dat ik me hier niet zoveel
moet bemoeien, maar het kan niet anders en
daarom doe ik het goedmaeds. Ik weet ook
dat ik er goed mee doe, alleen niet aan mij.
we studeer. Ik hoop dat ik maar lang zal
leven, anders kon ik niet goed.

Jonker's artikel is een inhoudijk en
deggelijk stuk, dat de zaak die hij beschouwt
in goed licht zet. Hij toont duidelijk aan,
dat de Mb. P. pronomen de "vervoeging" moet
hebben, jkend en dat de talen die de themas

niet meer hebben, de taal hebben geleerd. Zelfs
in een der Minahasische talen toont hij een spoor
van verwoesing aan. De openhooping van stof is
wel eens wat verwarrend, maar Jonker schrijft
eenvoudiger dan Brandes en al is hij soms niet
vrij van overbieding, omdat hij ons geen enkele
zijn twijfelings spreekt, ~~maar~~ hij is toch vrij
van wat ik bij Brandes naar acerbisme
wel noemen, omdat ^{deze} met de Europese besae-
king om nauwkeurig en volledig te zijn, zijne
leken aan het duifdele bracht, zodat juist
de bijzonderheden niet aan het licht traden, maar
zich zelf begraven in hare hoeveelheid.

Verder toont Jonker aan de jelykwaar-
digheid der verwoesde vormen met het uome-
verbale \neq pron. suff., waaruit later de
passieve betekenissen der vormen voort zijn
ontstaan. In voorts maakt hij nog duidelijke
hoe de deelwoord-vormen in de plaats der
verwoesde in transitieven zijn getreden.

In bijzonderheden heeft hij wel niet
overal jelyk, maar dit neemt niet weg dat
zijn artikel een leerzaam stuk is, dat de
studie der M. I. talen vooruitbrengt. Daar
Jonker nog heel wat college-uren heeft,
legt dit artikel een krachtig petitijs voor
zijn werk wacht af. Ik heb er veel nut geleerd.

Ter afwijpling even een anecdote uit
de hoofdstad van Middel-Celebes. Toen ik
eind 1900 terugkwam, was Ingelbary, die
toen reeds promotie verwachtte, behalve een
deur uitroep nota ontrent zijn ^{swaest}
samen te stellen. In alfabetisch (of chronologisch)
namenparende nota's heeft hij toen een
vraagt ontbeeldenings, samengesteld, waaruit
onze huidige kommandant, die er eens in
personeels heeft, zijn ^{deze} bloemlezing voor-
draep:

A-battoir - Het is mijn voorneemen om op Do-
nypla en verder overal waar rijkdom met-
tijden kunnen zijn, een abattoir op te
richten. De inrichting daarvan stel ik
nu aldus voor:

A-automobielen - Het is mijn voorneemen om
de wegen in dit gewest te maken tot ver-
brijbare automobiel-wegen. De daar-
^{ten} ~~te~~ ^{vervoegde} automobielen, zonder kin-
nen postationeerd worden te

Boba, zie Toea Boba, of Toea.

Toea Boba. Naam waaronder de H. Adria-
ni bij de Toesja stammen van Middel-
Celebes bekend is.

Met dit laatste artikel komen we weer
op den haren grond terecht. Abattoirs en
automobiel-wegen hoewel nog steeds in
voornemen boven dit land. Onze brave

04
existent - resident heeft zijn voorliefde op zijne
stoupe vlecht niet kunnen volgen en de au-
tomobiele produceerd tot een bendy, die
hij op landschapskosten heeft aangeschaft en
te Poep postationeerd. Op de economische
kaart van Celebes staat dit echter niet aan-
gegeven. Een perpend afdak is voor dit re-
servings - meubel gevonden en nu behoeft er
natuurlijk niets meer mee gedaan te worden,
dat de wegen hier geen bendy - wegen zijn,
kan ook den aaf - resident niet onbekend
zijn gebleven. Alleen brengen die reservings -
maatregelen mij in moeilijkheid. Ik zal het
woord bendi in mijn woordenboek wester
plaatsen, daar dat van Euplenberg ineens
maar Automobil heeft en dus wel het
woordenboek der toekomst is, maar daardoor
nog niet voor de uitpoe geschikt. Verder is
de Paré taal in den laatste tijd de vol-
gende stamwoorden en afleidingen rijker ge-
worden, die van het etymologisch vernuft
der Toadje's getuigen:

asitee „existent”; balasitee „belasting”,
aldus genoemd omdat de (Indische)
existent van den kommandant te int.
kontoro, (ook portoro) „kantoor”, ko -
ntoro lolo „controleur”, omdat hij
op 't kantoor zit.
soero-dadoe „iemand die, als hij wordt

gestuurd (passero) zich haast (madados),
dus: een soldaat.

Op Poep spreekt men thans al een ba.
ree, dat het Fransch der Biuspische poli.
tie-agenten uyl-kont: Va't-en, jerson, le
jerson l'ibas; Aller, jamin, le jardi, dehor!
Ik kan het gouvernement. Paris niet meer
byhouden!

Het jaat hier in't algemeen jaed. In
December en Januari hebben wa tweeweke weken
ghad. Een bevoodaordige keel. en langriekte
heeft hier honderde menschen weggenomen;
de meeste waren maar een paar dagen ziek.
De dokter heeft jedaan wat by-kon; hij is
een 14-dagen op Fontena jeeest en heeft
dwar-afsondering en jeda verjeping der jieders
de beemetting tot stolsland klemme berjen,
maar dejenen die hij behandelde zijn toeb ook
prokendaals jesteroven. Een jeeest-middel heeft
ly-wat kenneer vinden. Ons jroote verdriet
was, dat wij er wists tege honde, daer en
dat men, ondat wij en de onken jeejeard
sleven, meende dat wij-toeb wel een middel
hadden, maar het wist wilde jeeer. Men heeft
ons intjeptes op jeeerlei wijje outsteming
of achterdocht late voeken, in tege-deel, men

bleef om raad en troost bij ons konen. Ook
tegen het Christendom of de Christenen was ge-
welei ontstemming werkbbaar, althans niet
bij de Forasja's. Alleen de Mr. Stokvis, de
hoofdredacteur van "De locomotief" heeft
de menschen (de Europeanen, bedoelt) tegen
wij geverschurd. Ik zal dus maar liever
in het besmette Tentena blijven, dan
naar Java gaan; ik heb daar eerder kans om
de keel te openen te krijgen dan hier.

Onze kommandant, Kapte. Maree,
heeft zijn voorneemen om dit jaar weg te gaan
plekkelig opgegeven. De verstandhouding en
de samen werking blijven uitstekend; wij
hebben deplijf respect voor hem. Hij weet
inderdaad wat regeren is en werkt zonder
ophef, in het werkelijk belang van dit land.
Het aangenaamste is, dat hij gegeven raad
zoo reijftandig opvolgt en altijd vraagt
naar de beginselen waarop wij onze opmer-
kingen grondet. Dat geeft gewoonlijk
aanleiding tot goede gesprekken, als hij
eens hier komt. Hij loopt nu telkens
bij ons, om dat de parangprahaan leep
steet. De families polie is w.l. over,

trokken, want polie is controleur geworden,
en te horoeng (Talaset) geplaatst. Dat hij
promotie heeft gemaakt, is wel plekkelig voor
hem, want hij heeft als aspirant al zijn tweede
dochtertje geboren. Maar wij betreuen zijn
heengaan zeer, want we hielden veel van
hem en hadden veel aan den omgang met hem.
Maree en hij begrepen elkaar niet altijd,
maar daar beiden toch met geheel eerlijke
beddelingen waren verriet, waakte ze ons
woort in het gedrang en konden wij gemak-
kelijk onder weg thoepleken beiden door
vinden. Plekkelig de polie niet vervangen.
We konden niet zijn opvolger, allicht een
"broekie", het woort zo's kunnen gehad
hebben als met hem. Maree doet het nu
met inlandische assistenten (Minakajero)
af, die goed voldoen.

In het Poloesche en in het Marische
wordt nog steeds gezocht, wel niet zwaar,
maar toch aldoor. Hier is dat al een paar
jaar gedaan. In 1907 is men nog eens met
de To Nagae slaag geweest en vedert is
hier het duerd in de verheide plekken.

Wat ik over Van der Veen schrijft,

tel op zijn tijd wel tot een voorstel aanbi.⁰⁸
ding geven. Als hij onder mijn leiding wat
wil impropeden worden, is het mij gats. Hij
tel mij hier nog wel vinder; ik heb nog een
to-jaw werk hier en hou daarna doch
waar het liefst hier blijven, of in de Berg-
landschappen of in het Noorsche geant
wonen, als daar althans de hending veel
kan uitbreiden. Ook in het Sackup-gebied
(in de Toradja, zoels de militair, zegger)
zou ik later paarne paar wonen en anders
in de Minakappa, om eens wat in het
Fombaloe'-sch te gaan werken.

Maar dit alles heeft op den tijd.
Wij zijn hier peltukij doopsaans wel;
de dagelijksche levensbehoefte kunnen
we hier pnakkelijk krijgen en de voor-
kuning in speciaal wapenbehoef-
tes ik ook zeer peld mogelijk. Ik durf
Fentena als woonplaats onbepaald
aanbevelen.

Mijn Vrouw en ik henden Me
vrouw en ik onze hartelijke groetes.

Steed paarne

der hoopachtende en Dr.

N. Meriani.

N. ADRIANI.
POSSO via DONGGALA
Midden-Celebes.

Juli 1911.

Hoopzachte heer Louch.

Twee brieven van u heb ik nog niet beantwoord, maar ze zijn dicht na elkaar geschreven: op April en 1 Mei; dit strekken tot mijne verwantschuldiging. Toen de eerste brief kwam, dat was op 9 Juni; had ik juist Ten Kate, den Landelief van Napae, voor 14 dagen bij mij gekregen, met eenige macht taalwesteren en een paar So-Na-poe om me te helpen beslechten. Daar Ten Kate wel Edowat een week woedip heeft om van Napae naar Luv te komen an, met zijn schrikking hulppersonnel, niet langer dan een maand zijn post wilde alleen laten (hy is niet getrouwd), moesten we die 14 dagen ter dege kuing beslechten en kon er voor briefschrijven geen tyd worden aangehouden. Ik kon nu een deel meer van het Napaeisch te weten komen dan vroeger, toen mijne Republiken geen anderen kanden zijn, dan leden van stroopers en heboeter-benden, die het land met geheel andere bedoelingen bereochten dan die om een Hollandsche vriend der door hen gebrandschatte So Sebato, inlichtingen te geven over hunne taal, in het Karsie, dat hy over het algemeen slecht verstaat en spreekt. Het was voor mij tevens een eigenaardig fenoot eens te zien, wat er van een paar Napaeische jongelui had komen, als hy reeds geruimen tyd bij hunner Landelief in huis zijn.

Natuurlijk geven die 14 dagen van Napae (alles wat op Napae betrekking heeft, ligt in dat woord besloten) weer achterstand, zodat ik pas dezer dagen het boek kon lezen, waarvoor ik u ten eerste dankbaar ben, "Nederland en de Tolén". Ik mag daarop stelselmatig wel een terughomen, om eerst te antwoorden op beide brieven.

U vraagt mij, of ik Wulff's artikelen over de Indonesische taal ook lees. Ik heb ze nog niet onder de ogen gehad en dit spijt mij te meer, omdat Brandstetter hem juist in deze maand moet hebben ter aarde geseld. Hy heeft mij althans Wulff's doodvoornis in den vorm eener gedrukte briefkaart, reeds in Mei van het jaar toegezonden, zodat ik sinds een paar weken weet, dat

Uit een paar artikelen over de Nijnsche Lending en de Bataklanden, waar-
 in ook wordt aangehaald een "Verslag der Gh. Missjon", lees ik dat
 de Batak zeer bang is voor odji's (boegrepestes). Hij wil blijkbaar niet
 van de aanname, dat hadji's geen boere pestes zijn. 't Is misphie, een ge-
 leerde verpersing, waaraan ^{van} blank gelijkheid met sjin de schuld draagt.

't Is maar dit, dat zoo'n man je altijd verkerd begrijpt en overal misstan-
 den moet vinden, omdat dit nu eenmaal zijn val is. Wat moet ik hem ei-
 genlyk vertellen als hij hier komt? Het is een vrachtkor on hem niet voor
 den maal te hoeden, want hij smeekt er om. Zyne artikelen over de Gh.
 Lending zijn veel van kinderachtige verwyten. We moeten hier bepaald een
 waranf stoff, een breikoes en een kan slappe koffie voor hem klaar zetten.

Mijne Vrouw sukkelde nu al 3 maanden met een abces aan de borst,
 niet gevaarlyk, maar zeer lastig. Met het slapen gaat het op en neer; de
 pijn aan de borst kan haar soms des nachts zeer hinderen. Intusschen, de
 zaak is nu aan het betere; we hebben het ergete gehad.

Ik verheep mij zeer op kennismaking met de Drs. Vinkes en Vrouw.
 Hadere zelf juist in 1912 met verlof gaan; dat spijt mij ter deep. Bouffier
 was juist in 1912 hier komen, maar hij stelt zyn komst bij halve de lee-
 le jaren met een vol misphie ook eindelyk eens aan het eind zynner vrachtkor
 raken. Uit Manila heeft hij mij zeer interessante berichten gezonden. Ik
 hoop althans hem op Java te zullen ontmoeten.

Uwe 4 beringe heb ik met groot genot gelezen. Ik hoop dat ze ook
 door vele Lendingvrienden zullen gelezen, begrepen, onthouden en toege-
 past worden. Dit is de eerste maal, voor zover ik weet, dat ik open-
 lyk en eenigzins uitvoerig over de Lending spreek. Ik ben ik daarvoor
 zeer erkentelyk. Ik weet wel dat ik dus goed begrijpt, maar het doet
 toch goed daarvan weder zulk een klaar bewijs te zien. Ik heb nooit geve-
 ten hoeer uwe waardeering van de Lending ging, omdat ik meende,
 dat ik wellicht in het ufook van Kreytten mij iets zou zien, dat ik
 in het algemeen in de Lending niet zag, daar Kreytten een bijzonder man
 is en het Ned. Bijbelgenootschap, door mij hier te plaatsen, dit
 Lendingveld van een instrument heeft voorzien dat elders nog ont-
 breekt en toch noodig is. Daarom heb ik uwe waardeering van onker
 arbeid niet maar op eigen hand tot het Lendingwerk en 't algemeen
 durven uitbreiden. Het heeft mij wel eens geprikkeld ik er naar te vragen,
 maar ik vond dat toch ongepast. Daarom ben ik met uwe spontane uit-
 spraak te zeer verheugd. Het is mij een ware verkwikking geweest. De
 bladzijden 92-94 (natuurlyk met de alle!) hebben zyne volle sympathie.

Mijne Vrouw en ik groeten uwe vrouw en ik hartelyk. Op dit oogenblik ge-
 met ik wellicht wat rust. Ik zal het u nu maar voorstellen. Welk u geloove te 43,
 uw hoogaachtende en dr. N. Adriaani.

Tentena, 8 Juli 1911.

Als ik me nog even een Navshrift
mag veroorloven! Kan ik ik nog mede-
deelen dat wij besloten zijn in het
eind van October naar Java te gaan,
zoodat we begin November daar
kunnen aankomen. Myn adres is
voorloopig naar: "Weltevreden",
Poste Postante. Een brief van den
Directeur der Handelszaken, drie
jagers aankomst, heeft ons tot dit
besluit gebracht.

Kauffaer kond me ook met die
post bericht. Hij komt vooreerst niet
hier, maar gaat naar de Padangische
Bovenlanden. Den 19den Sep. gaat hij
van Padang met de "Wilis" naar
Marseille, komt daar 10 Sept. aan,
blijft half Sept. en heel October in
den Haag, bij Mevr. de Jongh
(Sweelinckstr. 72), gaat dan naar
Granada, overwintert en overvoor-
jaert daar, komt half 1912 weer

in Indië, en zal dan (als by zyne
 vriendheid meer terug heeft), Sumatra,
 Celebes en de Molukkes bezoeken.
 Ik zal hem dus op Java waaiten on-
 derschappen, wel ik hem nog ontmoet-
 ter. Hiervoor had ik hem hier eens
 rondgelaaid. Kan ik hem maar tegen
 Van Dal viken, ik gaf nog graag wat
 toe!

Op de Philippijnen reizende, heeft
 Grafflaes in voor de Koloniale Biblio-
 theek, in voor het Nat. Genootschap
 in voor mij heeft belangrijke in-
 koopjes gedaan, die hij aan die beide
 lichamen gedeeltelijk heeft ter geschien-
 ke gegeven en aan mij allemaal. Zoo
 heb ik 3 fraaie boeken van hem ge-
 kocht, waarvan twee (Bihol. Gaansch
 en Pangapa - G. Woble) bekend zijn.
 Hij heeft dit geheel uit zichzelf gedaan.
 Ik ben bijzonder aetking met dit soort
 van vriendschap.

1911-09-10

01

Posp, wa Dompala,
10 September 1911.

(adres: Wettevreden, Poste Restante.)

Hoopzachte Heren van,

Wat is geen kleinigheid geweest,
in 22 bladzijden zoveel van den
Goden in N. Indië mede te deelen
als u heeft gedaan in „De Gods-
dienst III van „Nederlandsh
Indië.“ It is natuurlijk goed te
merken, dat het sterk een primer-
de stof is, maar dit verhindert
niet, dat het hoofdstuk overal
plak helder is en in een stuk door
samenhang te komen. Ik dank u
keer voor de toezending en voor
het genot der lectuur. Ik was
blyde, en mij pretens avond in te
kunnen verdiepen. Het is hier thans
opstijgend en dat is beste literaire
seizoen. In Ros had ik pretens
eene vertelster by me, die me
van des morgens 8 uur af had

voorgehangen, en lang hoppersnelter.
 verhaal, voor welke jouke de voor-
 liefde bij de vrouwen volstrekt
 niet geringe is dan bij de mannen.
 Alleen blijven ze bij de voorwaacht
 stil zitten, terwijl de mannen, op
 het kritische oogenblik van het
 "tevoorschyn komen", zich niet rustig
 kunnen houden, met opannemende
 oopen de heldendaad in de lucht
 uitroepen en als ze de beenen weder
 hebben gevonden, met omachtende
 blik zeggen: "Dat mag nu niet
 meer!"

Het verhaal was eerst om 3 uur
 uit; vooreerst was het zeer geschikt,
 ter tweede bracht de vrouw hare
 beide kinderen mede en ter derde
 liep het op de vooraleij af en aan
 van belangstellende hoorders.
 Een paar van wijne jongens beemen
 ook hun rustuurtje na het etes
 luisterend doorhangen. Om 2 uur
 begon een nieuw verhaal en ik doot

het niet uit te stellen, want wijne
 dagen hier zijn geteld. Ik heb men
 een stuk heeft, krijgt men de rest ook
 veel. Om 3 uur kwam de post bood.
 Voor dezer man, die perapets des
 Vrij-dags middags verschijnt, staat
 altijd eenmaal etes klaar, dat
 hem moet beweegen om op tijd
 te komen, wat ook zeer wel ge-
 lukt. De man moest nog terug
 naar Kachae, maar bleef toch
 nog een uur luisteres, toes de ver-
 hofalster nog doorging. Lindeljk
 kon hij niet meer en ging heen, de
 postlooper begon weder zijne wan-
 deling van 14 paal (het was juist
 volle blaas) en ik kon de post eens
 gaan bekijken. 't Was nu een
 werkzaamheid zij eens in het stuk
 te beemen (verdragen).

Ik ben om wille bewij hier over
 aan het schrijven praakt, om dat het
 nu weer goed is geweest uit dal zijn.
 Nog een het boest feest aan het ver-

tellen een eind maakt, waer, we reeg
 van hier. De noodzakelijkheid dringt
 en gedachten en gevoelens heb ik er niet
 meer over. De formule waarin ik
 aan de menschen hier duidelyk maak
 waerom het moet, kan ik op eedry vinden,
 want ik moet het op een daps wel lo.
 Hoer vertellen. De eindig van doorgaans
 met "Mijne best er is is nog kleiner
 dan de lever van een kippen leus".
 Het ons huis hier heeft blijft staan,
 vinden de menschen een vertrouwen
 onderpand voor onze terugkomst. Want
 dat iemand kan zeggen: "Over twee
 jaar komen wij terug, als onze adem
 zoo lang strekt," komt hem wel wat
 ongelooflyk voor. "Als je eenmaal weer
 onder uwe familie- en stampenooten
 zijt, zijt er altijd veel om, Tantes
 of Hoofden die u niet laten teruggaan".
 Maar pleukbig kan ik zeggen: "Ik heb
 hier ook Ooms, Tantes en Hoofden die
 niet willen dat ik zou blijven".

Mijne Vrouw is bij onze jampstem
 ambts broeder, om te bekken voor Mijne
 Vrouw. Wees ik, met Mevrouw, harte.
 Lijk verzoet van uw hoogaachtende en dier.
 -N. Adriani.

1911-11-20

Ji Foeraeg by Buitenroep.
20 November 1911.

01

Hoopgeachte Heer Snouck,

Sinds 14 dagen zitten we op Ji Foeraeg met ons Geveven; de vijf anderen zijn twee Toradja'sche jongens, eene Mi-naharische vrouw, een Minchafisch / Sangiserech meisje en een klein Toradja'sch ventje van 3 jaar, dat door zijn woelgje, onbevanger wezen, zoowel op de boot onder de Europeanen, als hier te Ji Foeraeg onder de Soendaneezen, gemakkelijk de herten der menschen vindt. 't Is een kind dat door zijne moeder, die bij ons weypleeg en gestorven is, achtergelaten is en door zijne familie niet werd begeerd, omdat men bang was dat de gestorven moeder om het okette zou komen spoken. Men erkende zondert, dat men 't kind maar liever zou hebben laten doodgaan, voor eigen veiligheid en dat het maar goed is dat wij het kind hebben in 't leven gehouden. Hoe zeker we niet uit de Barea-ongezind.

We hebben de reis over Sanggala gemaakt. De weg van Tobali naar Fa.

waili is nu eindelijk aangeleerd. Hij is veel langer en stijft veel hooper dan het oude pad, maar dat laatste, dat ik 7 maal van mijn leven heb moeten afleggen, was zulk een ellendig boschpad, vol onafvallige boomen, en steenblokken, en nog voor het grootste deel in de rivier, die vaak bandjorde en nog een paar watervalle, ook gaf over te klakertes, dat ik met diele penningen de 29 paal heb afgeleerd en de 870 lb. hem gestegen, met nog geen 10 de deel der vermoeden van het veel kortere oude pad. Onze Minna besproche Mone zat te peerd, het meisje met het kleine ventje samen ook, maar mijne vrouw wilde liever loopen. In een bedaar der wandelpas hebben we, met 2 maal een uur rust, van 5 u 5 minuten tot 7 uur 's avonds geploogen. Voor mij was dit uitslot, maar dat mijne vrouw er geen andere dan een zeer proude vermoeden van heeft ondervonden, als we teruggaan, met weyde weer der tocht in tegenovergestelde richting zal maken, deel ik te mede als een duide. Lijk antwoord op twee belangstellende vraag naar hare gezondheid.

Den 6de Nov. kwamen we te Batavia en hebben bij de Mareis gelogeed. Kaken hier is goed wet; hij doet al priylen, maar twee zeer opgewekt en schijnt zijne taak gemakkelijk te dragen dan vroeger. Ik vond hem althans niet zoo overstelpt met werk; hij

had veel meer tijd om eens rustig te praten. Den 6de Nov. zijn we naar J. J. Geroeg gepoerd en na een paar uur boekens hadden we een huysje. We zijn er maar netes en hebber; 't is klein, maar heeft een stille, afgezonderde liggigen dat is voor ons het overnaemete. De handschrukker stuurde me terstond al 6 vel van Kruyt 3de deel. Die zijn nu al voor afdructen goed gekend. Druk. papier en formaat zijn zeer naar orde, heb; ik hoop dat Kruyt er ook over te vreden zal zijn, als hij de eerste schoone vellen krijgt. De 2 deelen van Kruyt zullen een 50 vel sterk zijn; mijn 3de deel is niet grooter dan 20 vel, vermoed ik. Het is nog niet geheel in 't net geschreeven; ik wilde dit liever door een schrijver of Java later doen; of Poep had ik het zelf moeten doen en daar had ik wat tege, op, vooral omdat ik mijne bladden altijd sterk verander bij het overschrijven. Kruyt heeft plate (tus. velen tekst. plate en foto's in een portefeuille) en een kaart, waaraan hij veel werk heeft moeten besteden, vooral door de talrijke verlegging van wegen en verhuizing van dorpen. Ik heb een taalkaart gemaakt, waardoor die van 1894 kan worden afgeschaff, aan welke ongelukkig Brandes zijn naam heeft geleend. Maar ook ik ben lang niet alles te weten gekomen, wat ik had gehoopt te

04
kunnen inrekenen, met behulp van gesproeven, of
konstijp van Curialproefhebbers. Die goede men-
schen hebben zullen een eigenaardige manier van
onderzoeken, dat ik er maar van heb afgezien,
mij verder door hen te laten voorlichten. En
had mij een lijst gestuurd van 50 woorden,
die ik hem had toegezonden, van eenen grens-
taal van het Baré. Die lijst gaf mij een
taal te zien, in karakter aan het Baré
gelijk, maar met het blaakstelsel van de an-
grena de groep. Als curiositeit was het
bizarde aardig, maar ik kon er niet toe
komen die lijst als echt aan te nemen. Plukkip
bleek mij, door voortgezette informatie, dat
de regman van mijn welwillende help en
dwangpartijder was, die meende dat men
Baré moest hebben, en die er ook wel
zo veel van kende dat hij die 50 woorden
kon opgeven, maar die re geheel voor het
blaakstelsel zijn taal uitsprak. Ik zou
de lijst nu verder in het Curiositeits-kebi-
net of "Ethnografisch Museum" te Dongga-
la hebben kunnen plaatsen, daar ik indertijd
stagen wil en dank - heb beloofd te zullen we-
dewerken aan de stichting eenen bibliotheek
op Donggala, indien niet de Hr. De Vogel, de
opvolger van Hugelenberg, mij in den arm heeft
genomen (terwijl ik, als zijn logée, te Donggala
op de boot wachtte), om dat heele museum
op te ruimen. Karakterloos heb ik mijne
medewerking daartoe beloofd en onlangs

05
ij aan het Bat. Genootschap gevraagd, of
zij ook het Museum van Doupala in het
konne wilde opslukken. - Men moest er eerst
een Catalogus zijn. - Ja, die is er (natuurlijk!)
niet; het Museum is een ver verayderde
pronkkamer van de assistents-residents-wo-
ning te Doupala, zoo iets als de jaachtkamer
van een schiedschen landjonker, waar men na
den ete rookt en een pouffe. cafe drinkt.
In een gebouw, door Huppelenberg als jaraappa-
ka gebouwd, maar als doodhuis onbetrekbaar,
is het Museum ondergebracht. Maar het
"pouder Boek" bevat nog geen namen van
hoop of lage bezoekers en daarom wilde
Heer De Vogel alles maar weg doen. Hij is
echter zelf ook reeds weggegaan, zoodat
het Museum er nu nog is, omdat men nog
niet in staat is het te doen verdwijnen. Men
schien wil de Italiaansche vloot het wel
eens bombardeeven.

Van Bonkel heb ik ook al tot jacht
gheid, want nadat ik een week op Fiji
Toer was, kreeg ik een uitnodiging
om een Directievergadering van t. B. G.
bij te wonen, waar ik met veel genoege
ben geweest. Als oude getrouwe, vond ik
alleen nog Hareu en Van Bonkel over. De
H. G. Binkes en Vrouw heb ik niet aanpe-
troffen; de laatste is nog in Sr. Indië en de
H. G. Binkes leeft in heersche oneenigheid en
wil van zijn vrouw scheiden, zoodat zijn hoofd

wiet naar Jenoetschepodakes, Stom. Door zyne ⁰⁶weerd.
kracht heeft men hier groot respect, maar voor
zjn karakter wiet zoo zeer. Het een kan betander
opdes duur wiet aanpfast later. Ik wil
intusfche wiet oordeelen en hoop binne kort wiet
de Mr. Binkes kennis te maken. Over de
Krom hoor ik niet zeer veel ingenomenheid
spelen.

Van Kol is niet bij ons geweest, gelukkig ook
niet in mijne afwezigheid. Ik zou hem hoer
nog liever en het Meer hebben rondgeleid, dan
hem er alles hebben laten fantaseeren, vooral
sedert hij in een Perzisch Meer (niet uader aan-
geduid) bijna verdronken is. In ons Meer gaat
het wel erger toe. Voor de Mr. Fennema is
er een passende pederksteen opgericht.

Maar dat Kouffaer niet bij ons is geweest,
dat spijt mij-gedicht. In hij-dal nu volk wel
niet weer komer, daar hij-diel geheel schijnt
opgewerkt te hebben. Ik denk niet, dat hij
bij ons veel zou hebben opgedaan, tenmeer daar
hij geen Indische talen spreekt, waar dan
haalde, we hem maar een paar voor ons ge-
houden. Ik zou wel pchorij hebben, dat de
Tovadja's iets van hem begrepen. Zijn goede
hart en zyne deure bedoelinge zouden hem
op der deure wel duidelike zijn ge worden.
Ik voel enorm veel Sympathie voor hem
en zou niet faerw ofhouds hem telkens beter
te wille, leve hem. Ik heb reeds een
middel of zja kamer doorgebracht, als hij er

wiet was; hij had dan de ene of andere parte-
feuille voor mij klaar gelegd en ik kon dan
eenige uren gederate van de mooie dingen
die hij zijn gedestengeerd binnenste parfen.
Een etje van J. Davis, dat ik door zyne bewid-
deling heb gekregen en dat mij op Tentena
dikwijls verkwilt, doet mijne herinnering al-
tijd over langz hem striken. Va Manila heeft
hij twee woordenboeken, en een Studie over de
Philippijnsche alfabeth's en mij pbonder, uit
Zuivere "blankheid der harten".

Met mij gaat het best; ik schrijf dit, om
dat ik er bepaald naar vraagt. Op Tentena
heb ik wel een last van waag en ingewanden;
ik kan er even-ped om werken, maar het is
bidonder lastig of reis er als ik bij de Tora-
da's eet; die halen bij-toe'n gelegenheid uit,
maar voor mij naar de verbeerde kant, zoo
dat er van uctwijles geen kwestie meer is
en een betrouwing nooddelike volgt. Op de
broot was het Europeesche ete mij ook
niet pinstip, maar hier was in een paar dagen
het geheel overwicht teruppewonds. Meer
heb ik alles veel pedeld noodig, want ik
heb bijna niet-leustend verveld werk. Ge-
lukkelike helpt mijne Vrouw mij, hoort ik er
niet alleen sneller en beter doorheen kom,
maar het ook niet meer offeweltheid
kan afmaken. Ik moet ook vooraf van
wee Dreyt's handchrift doorlees, om des
dienst van Olievan in de machinekamer

te verrichten. In de stukken voor 1905 pasche.⁰⁸
ver, moet de tefer woordige tijd overal in een
vleeds tijd wordt omgezet, anders zou het
boek bij zijn verschijning reeds zijn verouderd.

Onze Circulgedrappelter Maree gaat in
de eerste helft van het komende jaar heen; hij
zou een majoor kunnen worden, als hij niet
weer bijtijds in het brigade-verband werd
opgenomen. Hij heeft, zonder eenig lawaai, en
doh zonder ooit te verschijnen, veel goed en
diepelijk werk verricht. Wij betreuren zijn heen-
gaan zeer en zullen al heel blij zijn als zijn
opvolger ongeveer zo zoal is hij.

Jobie is al weer overgeplaatst, ditmaal
nao Baroes. Na Tentena is hij al of Tawa-
ili; hierna (Talaat) beweert en nu in Ta-
pandeli. De Tentena heeft hij aan het Pa-
rie gedeel, in Tawaili aan Traie en ledo
(Paloesch), op hierna aan Talaat, en steeds
heeft hij hij beweert gehoude van zijn gebeds
bijt of tale. Ingetwijfeld zal hij nu ook
weer daivives jaan doen. Hij heeft al twee
dochteren en wacht in Mei een derde kind.
Ik ben hem op Batavia juist misgelopen;
hij had een brief van hem.

Ik dank u zeer voor het brief van 18 Au-
gustus, dien ik 4 Nov. van het postkantoor
te Weltevreden heb afgehaald. Ik heb wat
lang met antwoord, meent, wacht, door ik
eruit door de processen wilde waden.

Met onze hartelijke groeten aan Mevrouw en aan u
uw trouwachtende en dr. N. Adriani.